

Riemst

Haanslaan voor 100 jaar gered

Riemst redt folkloristisch kermisgebeuren met charter

Uit HBvL 30/08/2016 door Jan BEX en Eddy VANDOREN

“Het haanslaan is weer voor honderd jaar gered. En ja, we kunnen ermee leven dat we de haan niet meer zelf mogen stelen en doden.” Zeggen zowel die van Broederband (de Fritsen) als die van Vreugd in Deugd (de Dorussen). Twee zeer concurrentiële harmonieën zijn het voor een keer roerend eens zijn met elkaar. Samen met de gemeente, Dienst Dierenwelzijn en het Centrum voor Agrarische Geschiedenis hebben ze een akkoord om de folkloristische traditie van het haanslaan weer toe te laten. Riemst heeft zo als eerste gemeente in Vlaanderen een charter dat folklore en Dierenwelzijn moet verzoenen.

Wat is haanslaan, nochtans wereldberoemd in Zussen? Wel: een ongehuwde vrouw - geen leeftijdslimiet - moet geblinddoekt met een niet al te scherpe sabel een al gedode haan een kopje kleiner maken. Op kermismaandag gebeurt dat twéé keer in Zussen. Eén keer bij de blauwen, bij de Fritsen van de Broederband. Eén keer bij de gelen, bij de Dorussen van Vreugd in Deugd. In tijden dat de dieren nog spraken moest dat een gestolen haan zijn. En liefst bij iemand van de andere clan. De haan werd dan, volgens de dorpsoverlevering, dronken gevoerd – een primitieve vorm van verdoving, zo u wilt – en dan gedood om 's anderendaags uit een rieten mand te bengelen als prooi voor een geblinddoekte Zussense.

Verzoening

Schepen Marina Pauly, zelf van Zussen, is ervaringsdeskundige. “Ik moest wel. Mijn oma zou het me anders nooit vergeven hebben. Twee jaar geleden was er commotie over het stelen van de haan en de manier waarop het dier gedood werd. We hebben daarom werk gemaakt van een charter om de traditie te redden. Het dier moet bij een poelier gekocht zijn. Er moet een factuur zijn. Bovendien moet het dier achteraf geconsumeerd worden. Want daarom is het dier uiteindelijk ook gedood.” Burgemeester Mark Vos: “Overtuig uzelf en kijk hoe dit leeft in het dorp. Het zou toch doodjammer zijn mocht dit stukje erfgoed verdwijnen. Gelukkig hebben we de standpunten kunnen verzoenen tussen Dierenwelzijn en folklore.”

Gat in de lucht

Tja, en dan de feiten. Fritsen doen het in een tent, Dorussen in open lucht. Bij de Fritsen won Ine Jans (21), studente rechten, al meteen in de eerste rode. “Lang zal ze leven”, speelde Harmonie Broederband luid en duidelijk voor haar. Meteen het sein voor de Dorussen, een straat verder, dat zij er ook aan konden beginnen. Na 23 houwslagen - sommigen waren evenwel een ferm gat in de lucht - verloor een haan tot slot ook daar zijn hoofd. Lore Martens (23), net afgestudeerd communicatiemanager, kreeg er zelfs tranen van in de ogen. “Donderdag begin ik te solliciteren, maar tot woensdag vier ik Zussenkermis.”

“Sluit juridische stappen niet uit”

Michel Vandenbosch, GAIA - Gaia: “Dit blijft inbreuk op wetgeving dierenwelzijn”

“Ik vrees dat hier toch een staartje aan komt”, zegt Michel Vandenbosch van dierenrechtenorganisatie GAIA. “We zijn geen holbewoners, maar leven in 2016. Het staat ook zo in de dierenwelzijnswet: “Niemand mag, tenzij overmacht, handelingen plegen die tot doel hebben dat een dier nutteloos omkomt.”

Vandenbosch vindt het haanslaan, ook in zijn nieuwe vorm, strafbaar. “Hier is geen enkele noodzaak mee gemoeid, ook al is het dier op voorhand gedood door een slager en ook al moet het nadien geconsumeerd worden. Ik begrijp niet goed hoe dit is kunnen passeren bij de Dienst Dierenwelzijn. Ik vind dat charter doorzichtig.”

“De wet op het dierenwelzijn is toch geen vodge papier”, vraagt Vandenbosch zich af. “Ik sluit niet uit dat wij stappen zullen ondernemen bij Ben Weyts, minister van Dierenwelzijn of eventuele verdere juridische stappen. Tegelijk hoop ik met de organisatoren rond de tafel te zitten om te zien of we dit niet anders kunnen oplossen. Waarom bijvoorbeeld geen plastic haan gebruiken voor deze folkloristische traditie in plaats van een dier, ook al is het al dood, hiervoor te misbruiken? Ik vraag me trouwens ook af of een dode haan die te midden van publiek onthoofd wordt nog wel geschikt is voor consumptie. Dit lijkt me niet in overeenstemming met de regels op de voedselhygiëne.”

Moelingen volgt voorbeeld Zussen

In Moelingen, deelgemeente van Voeren, bestaat het aloude ‘ganskoppen’. Gelijkaardig aan het haanslaan, maar dan met een gans. Tijdens kermismaandag, de maandag na de eerste zondag in september, moeten geblinddoekte kandidaten een al dode gans met een sabel onthoofden. Moelingen wil, naar voorbeeld van Riemst, ook het charter toepassen.

Jean Duijsens, voorzitter van het feestcomité en dus eindverantwoordelijke van de kermis in Moelingen: “Wij gaan volgende week maandag dat charter volgen. Zo is iedereen tevreden. Onze gans wordt nadien gegeten. Wie hem onthoofdt, mag hem mee naar huis nemen. Twee jaar geleden was ik de gelukkige. Nu ja, zoveel vlees is daar niet aan.”

Filmpje youtube over Haanslaan en Konijnen dorsen in Zussen (2005) :

<https://www.youtube.com/watch?v=uk6cefrhw5U&t=5s>

foto's haanslaan op 29 aug 2016:

Kleurrijke tapijten sieren Sacramentsdag

Iedereen kent de mergelgroeven in Riemst wel, maar heb je al gehoord van de mergeltapijten? Sinds mensenheugenis wordt deze traditie in de deelgemeente Zussen levend gehouden. Ieder jaar kan je je vergapen aan deze unieke kunststukjes.

Het maken van een mergeltapijt vergt heel wat voorbereiding. De dag op voorhand wordt de mergel aangestampt in een houten kader. In totaal wordt er 10 kuub mergel gebruikt. De dag van de processie zelf is iedereen al vanaf 6.00 uur in de weer om de tapijten in te kleuren. Want tegen 11.00 uur trekt de processie voorbij. Het inkleuren gebeurt met gekleurde poeders en met de hulp van een sjabloon in sierlijke patronen. Deze patronen zijn al sinds jaar en dag in gebruik.

In juni, op Sacramentsdag, gaat in Zussen de processie uit. De dorplingen noemen dat *Klein Kermis*. De grote kermis is voor eind augustus. De processie wordt geopend door de harmonie. In Zussen zijn dat er twee: Vreugd in Deugd en Harmonie Broederband. Om de vrede te bewaren wordt er elk jaar omgewisseld.

De processie gaat langs vijf kapellen en rustaltaren. Op het dorpsplein wordt speciaal voor de processie een rustaltaar opgebouwd met hout, bloemenperkjes, kleurrijke mergeltapijten en een heuse fontein. Ook de kapel van het Heilig Hart van Jezus wordt versierd met kleurrijke mergeltapijten.

De bloemen en de vlaggen met de kleur van de kapel mogen ook niet ontbreken op deze feestelijke dag. Rood-wit voor het Heilig Hart van Jezus en blauw-wit voor Onze-Lieve-Vrouw. Op het laatste moment haalt men de houten kaders weg zodat de mergeltapijten volledig tot zijn recht komen.

Per kapel zijn er 30 tot 40 mensen in de weer om alles piekfijn in orde te krijgen. Er wordt onderling samengewerkt, maar er is een 'ludieke' concurrentie. De dag erna wordt alles afgebroken en zijn de tapijten alweer verdwenen voor een jaar. Wie met deze mooie traditie ooit begonnen is, weet men niet, maar ze wordt nog steeds in leven gehouden door jonge en oudere Zussenaren.

In Kanne gebeurt deze traditie ook nog jaarlijks. Daar gebruiken ze wel geen mergel meer, maar wit zand.

Riemst

Kermis in Membruggen, begin jaren '50

Bron: Historische kring Membruggen

In het café

familiefoto

processie

Kermisgebruiken in Riemst

Haanslaan

Laat ik eerst als duidelijk stellen dat het haanslaan bij ons in Kanne niet meer wordt gedaan.

En dan het folkloristische gebruik haanslaan. Deze activiteiten vond plaats tijdens de muzikale rondgang van de fanfare bij de kermisdagen. De organisatie van de kermisrondgang (en aansluitend een cramignon bij de rondgang op het feest van Sint Hubertus - patroon van de parochie) is in handen van de jonkheid. De jonkheid zijn zoals de naam het doet vermoeden de ongehuwde jongemannen van het dorp. Zij kiezen uit hun midden een kapitein en een luitenant, die de organisatie van het feest moesten op zich nemen. Vandaag is dat alles toch wel wat minder, dan eertijds.

De jonkheid organiseerde dus ook het haanslaan.

Het haanslaan bestond erin dat een gedode haan opgehangen werd aan een waskoord, gespannen tussen twee palen. De haan hing in een bodemloze rieten mand, dermate dat de kop van de haan net onder de bodem van de korf uitstak.

De dames, die na het kopen van een lot, hun "slag mochten slaan", werden geblinddoekt en op ongeveer tien passen van de korf met de haan gezet. Daar werd hen een degen overhandigd.

Onder aanwijzingen van de omstaanders, de een al harder roepend dan de ander, moest de deelnemster dan de weg vinden naar de korf, en trachten de haan te onthoofden. Uiteraard was maar één slag toegestaan.

De dame die de haan kon onthoofden mocht het dier in ontvangst nemen. Het haanslaan werd tijdens de kermisdagen voorbehouden aan de dames

Dit haanslaan is de afgelopen jaren in onbruik geraakt. Enerzijds vanwege het toch niet zo "nobeel" van het spel, maar ook omdat de dames dikwijls vooraf al de nodige "drupkes" hadden gehad, en de degen wel eens gevaarlijk durfde uitwijken in een niet zo ongevaarlijke richting.

Toen ik hierover enige jaren een artikel samenstelde, kreeg ik een mooi verhaal te horen. Je moet weten dat de jonkheid natuurlijk ook voor een haan moest zorgen. Officieel heette het dat de jonkheid die haan moest gaan "stelen" op een boerderij. Om echte problemen te voorkomen werd natuurlijk vooraf wel een klein akkoordje gemaakt met betreffende landbouwer.

Op een dag hadden dus een drietal jongeren van het comité een haan buitgemaakt, en zij zijn met het dier op stap gegaan. De haan kreeg een koordje om een poot en moest dus wel het drietal volgen. Verschillende café's en "huizen" werden aangedaan, en telkens werden er vier drupkes besteld, één voor elke jongeman, en één voor de haan. Hoe die haan er 's anderendaags heeft uitgezien wilde waarschijnlijk niemand weten, maar ik denk niet dat hij de bodem van de braadpan geraakt heeft.

Guido Thijs , Kanne

Zaterdag 24 augustus 2002

Zaterdagavond werd de haan gepikt voor het haanslaan van maandag. Deze haan werd ergens in het dorp gestolen en meegebracht naar cafe 'Bij Edgard'. Dit jaar kwam de haan van bij Jan Vermeulen.

<http://users.pandora.be/V.inD.Zussen/>

Info van Hilde Schoefs:

In Zichen en Bolder bestaan de gebruiken (nu) niet (meer), maar in Zussen worden ze met de kermis nog altijd in ere gehouden. Dat komt vooral omdat je daar twee concurrerende fanfares hebt: Harmonie Broederband (alias de Blauw, alias de Fritsen) en Harmonie Vreugd in Deugd (alias de Geel, alias de Dorissen).

Jongeren van de Fritsen stelen daadwerkelijk een haan bij iemand van de Dorissen en vice versa. Sinds dit jaar echter hebben de Fritsen het gebruik afgeschaft wegens "barbaars". Er komt dus verandering in het ritueel, want het evenwicht is ineens verstoord